Cofnodion Cyfarfod y Pwyllgor Iaith a gynhaliwyd yn Siambr y Cyngor, Penmorfa, Aberaeron ac o bell Ddydd Llun, 5 Rhagfyr 2022

PRESENNOL: Y Cynghorydd Catrin M S. Davies (Cadeirydd), y Cynghorwyr Gwyn Wigley Evans, Chris James a Gareth Lloyd.

HEFYD YN BRESENNOL: Y Cynghorydd Ann Bowen Morgan.

SWYDDOGION YN BRESENNOL: Nia Jones, Rheolwr Corfforaethol - Gwasanaethau Democrataidd; Carys Morgan, Swyddog Polisi Iaith; Caitlin Theodorou, Swyddog Ymchwil a Pherfformiad; Mari Hopkins, Cynorthwyydd Ymchwil a Pherfformiad a Neris Morgans, Swyddog Gwasanaethau Democrataidd.

(10.00am- 11.31am)

1 Ymddiheuriadau

i. Ymddiheurodd y Cynghorwyr Rhodri Davies a John Roberts am nad oeddent yn gallu bod yn bresennol yn y cyfarfod.
ii. Ymddiheurodd Lowri Edwards, Swyddog Arweiniol Corfforaethol: Gwasanaethau Democrataidd am nad oedd yn gallu bod yn bresennol yn y cyfarfod am ei bod yn cyflawni dyletswyddau eraill ar ran y Cyngor.

2 Datgelu buddiannau personol / buddiannau sy'n rhagfarnu

Nid oedd unrhyw ddatganiadau o fuddiannau personol/ buddiannau sy'n rhagfarnu.

3 Cadarnhau cofnodion cyfarfod y Pwyllgor Iaith a gynhaliwyd ar 13 Mehefin 2022

CADARNHAWYD bod cofnodion cyfarfod y Pwyllgor a gynhaliwyd ar 13 Mehefin 2022 yn gywir.

4 Materion yn codi o'r cofnodion

Dim.

5 Yr Asesiad o Lesiant Lleol - canfyddiadau allweddol yr Iaith Gymraeg a Chyfrifiad 2021

Rhoddwyd cyflwyniad i'r pwyllgor yn canolbwyntio ar y canfyddiadau allweddol a ddeilliodd o'r Asesiad o Lesiant Lleol mewn perthynas â Chrynodebau Pwnc y Gymraeg a Chyfrifiad 2021. Amlinellwyd y canlynol:

- Cymraeg 2050: miliwn o siaradwyr Cymraeg a Tharged Ceredigion
- Cyd-destun (data ar siaradwyr Cymraeg yn 1991, 2001 a 2011)
- Y Dull Pum Cam Bywyd a fabwysiadwyd gan Fyrddau Gwasanaethau Cyhoeddus Gorllewin Cymru(Dechreuadau Newydd, Plentyndod, Ieuenctid, Oedolion, Pobl Hŷn)
- Cyfrifiad 2021 a Chrynodebau Testun
- Newid Poblogaeth: Ceredigion (2001-2043)
- Demograffeg a Mudo
- Camau Nesaf

Tynnwyd sylw at y ffaith bod crynodeb o bwnc y Gymraeg o'r Cyfrifiad a gynhaliwyd ar 21 Mawrth 2021 i'w ryddhau yfory (6 Rhagfyr 2022). Bydd Adroddiad yr Iaith Gymraeg yn cael ei ddefnyddio fel sylfaen dystiolaeth i fod yn sail i ddatblygiad Strategaeth newydd yr Iaith Gymraeg yn y flwyddyn newydd.

Codwyd y pwyntiau canlynol yn dilyn y cyflwyniad:

- Yng Nghyfrifiad 2021, cafodd myfyrwyr sy'n astudio yn y Sir eu cynnwys ym mhoblogaeth breswyl arferol Ceredigion (yn debyg i Gyfrifiad 2011). Fodd bynnag, mae posibilrwydd o dangyfrif myfyriwr gan fod llawer yn byw gartref (i ffwrdd o Geredigion) pan gynhaliwyd y Cyfrifiad oherwydd cyfyngiadau COVID-19. Bydd data pellach yn cael ei ryddhau ym mis Ionawr a fydd yn rhoi cipolwg pellach ar y mater hwn.
- Y berthynas bwysig rhwng dementia a dwyieithrwydd wrth i unigolion ddychwelyd i'w hiaith gyntaf; roedd gwaith yn mynd rhagddo ar ddarpariaeth gwasanaeth dementia yn y sir.
- Pwysigrwydd canlyniadau Iaith Gymraeg Cyfrifiad 2021 i ymgynghoriad y Cyngor ar ddarpariaeth addysg ôl-16.
- Roedd mesur defnydd o'r Gymraeg yn anodd iawn wrth gasglu data. Mae cwestiynau ar y defnydd o'r Gymraeg yn amrywio mewn arolygon gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol a'r Cyfrifiad.
- Byddai canlyniadau mwy manwl Cyfrifiad 2021 yn cael eu cyhoeddi maes o law.

Yn dilyn cwestiynau o'r llawr, CYTUNWYD i drefnu gweithdy yn benodol ar ganlyniadau'r Cyfrifiad maes o law.

6 Cyflwyno Polisi'r Gymraeg ar Ddyfarnu Grantiau yn unol â Safon 94

Nodwyd, yn unol â Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011, fod Comisiynydd y Gymraeg wedi pennu ystod o Safonau'r Gymraeg, sy'n cynnwys rhestr fanwl iawn o ofynion sy'n amlinellu sut y mae'n rhaid i Geredigion ddefnyddio a hybu'r Gymraeg yn y gweithle ac wrth ymwneud â'r Cyhoedd. Hyn, er mwyn darparu gwasanaethau Cymraeg o safon; sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg. Yn unol â hyn, mae Safon y Gymraeg 94 yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cyngor ddatblygu a chyhoeddi Polisi Iaith Gymraeg ar Ddyfarnu Grantiau. Pwrpas y polisi yw cynorthwyo Swyddogion i sicrhau bod ystyriaethau Safonau'r Gymraeg yn elfen integredig o'r broses grantiau ar draws y Cyngor, a sicrhau bod Swyddogion yn asesu effaith dyfarnu grantiau ar y Gymraeg.

Yn dilyn cwestiynau o'r llawr, CYTUNWYD i dderbyn y Polisi argymell cyflwyno'r Polisi i'r Cabinet ar gyfer cymeradwyaeth.

7 Prif Ystyriaethau Adroddiad Sicrwydd Comisiynydd y Gymraeg: Y Gymraeg fel Ffordd o Weithio' 2021-22

Rhoddwyd ystyriaeth i adroddiad Sicrwydd Comisiynydd y Gymraeg, a gyhoeddir bob blwyddyn, a oedd yn rhoi barn y Comisiynydd ar y ffordd y mae sefydliadau, gan gynnwys Awdurdodau Lleol, yn gweithredu gofynion statudol Safonau'r Gymraeg. Rhoddwyd trosolwg o'r canfyddiadau allweddol

ynghyd â'r prif faterion y mae angen i Gyngor Sir Ceredigion eu hystyried ymhellach, er mwyn sicrhau cydymffurfedd â Safonau'r Gymraeg fel yr amlinellir isod:

1. Safon Llunio Polisi: Gofyniad i Asesu Effaith ar y Gymraeg:
2. Safonau Gweithredu: Recriwtio a Hysbysebu
3. Gwasanaethau Allweddol: Ffonio Uniongyrchol
4. Hybu Gwasanaethau Cymraeg
5. Effaith diffygion gwasanaethau ar ddefnyddwyr y Gymraeg
6. Y Camau Nesaf

Gofynnir i bob Swyddog Arweiniol Corfforaethol gwblhau Asesiad Perfformiad Safonau'r Gymraeg, er mwyn gwerthuso cydymffurfiaeth ag agweddau o'r Safonau ym mis Ionawr 2023.

Yn dilyn cwestiynau o'r llawr, CYTUNWYD i gefnogi'r gweithredoedd sydd wedi'u hamlinellu yn yr adroddiad.

8 Holiadur gan Gomisiynydd y Gymraeg: Arferion cyfredol sefydliadau cyhoeddus o ran hyrwyddo gwasanaethau Cymraeg, a'r data sy'n bodoli ar ddefnydd gwasanaethau Cymraeg (Hydref 2022)

Dywedodd y Swyddog Iaith bod Comisiynydd y Gymraeg yn cysylltu'n gyson ynglŷn â chydymffurfedd Cyngor Sir Ceredigion â gofynion Safonau'r Gymraeg. Anfonwyd yr holiadur diweddaraf i bob awdurdod lleol ym mis Hydref ynglŷn â threfniadau i Hyrwyddo Gwasanaeth Cymraeg. Amlygwyd bod coladu data i fesur defnydd o'r Gymraeg yn gallu bod yn anodd. Mae mwy o waith yn cael ei wneud i ddeall pa ddata all fod yn arwyddocaol o ran defnydd iaith, a bydd yr Awdurdod Lleol yn cydweithio â Chomisiynydd y Gymraeg wrth i'r gwaith yma ddatblygu.

Yn dilyn ystyriaeth, CYTUNWYD i dderbyn y dystiolaeth amgaeedig, sydd wedi'i gyflwyno at sylw Comisiynydd y Gymraeg.

9 Annog defnydd y Gymraeg mewn Pwyllgorau Democrataidd yn unol â gofynion Safonau'r Gymraeg (Safonau 30-40)

Rhoddwyd trosolwg o'r adroddiad. Eglurodd y Swyddog Iaith fod Safonau'r Gymraeg (Safonau 30-40) wedi'u gweithredu gan Gyngor Sir Ceredigion ers 2016 yn dilyn ymgynghoriad â Chomisiynydd y Gymraeg. Elfen a oedd angen sylw pellach oedd annog y defnydd o'r Gymraeg o fewn Cyfarfodydd Democrataidd. Mewn ymateb, mae'r Cyngor wedi datblygu canllaw ar gadeirio a chynnal cyfarfodydd cyhoeddus dwyieithog, gan gynnwys rhestr o derminoleg ddefnyddiol, sydd ar gael ar CeriNet i bob Cynghorydd.

Nododd y Cadeirydd fod angen i'r Gymraeg fod mor weladwy â phosibl mewn cyfarfodydd, er mwyn annog mwy o bobl i ddefnyddio'r iaith.

Yn dilyn ystyriaeth, CYTUNWYD i dderbyn cynnwys yr Adroddiad.

10 Diwrnod ShwMae: Dathlu Dysgwr y Flwyddyn

Eglurodd y Swyddog Iaith mai nod Diwrnod Shwmae yw bod yn ddiwrnod cenedlaethol arbennig ar gyfer hybu a hwyluso'r defnydd o'r Gymraeg. Eleni, defnyddiodd Cyngor Sir Ceredigion y diwrnod i ddathlu llwyddiannau Melisa

Elek, a lwyddodd yn ei harholiad Cymraeg lefel uwch yn haf 2022 ac a enillodd wobr Dysgwr y Flwyddyn Ceredigion. Amlygwyd bod cynllun Cymraeg Gwaith Ceredigion yn rhedeg mewn partneriaeth â'r Ganolfan Dysgu Cymraeg Genedlaethol a chynigiwyd amrywiaeth o gyrsiau gan Huw Owen, Swyddog Hyfforddiant Cymraeg Gwaith yr awdurdod.

Llongyfarchwyd Melisa Elek ar ei llwyddiant.

11 Diwrnod Hawliau Comisiynydd y Gymraeg: 7fed Rhagfyr

Nodwyd bod Mesur y Gymraeg wedi'i basio gan y Senedd ar 7 Rhagfyr 2011. Pwrpas y diwrnod oedd i sefydliadau cyhoeddus hyrwyddo argaeledd gwasanaethau Cymraeg i'r cyhoedd ac annog eu defnydd. Mae Cyngor Sir Ceredigion wedi creu fideo yn canolbwyntio ar hyn a fydd yn cael ei rannu ar y cyfryngau cymdeithasol. Yn fewnol, bydd ymgyrch 'gair y dydd' Cymraeg a ddechreuodd yn ystod Cwpan y Byd Fifa 2022 yn para tan y Nadolig.

12 Ymgynghoriad Llywodraeth Cymru- Dyfodol Cymunedau Cymraeg (dyddiad cau 13 Ionawr 2023):

Nododd y Swyddog laith fod Panel Aelodau wedi'i drefnu ar gyfer 5 Ionawr 2023 i ystyried yr ymgynghoriad. Byddai ymateb drafft yn cael ei ddosbarthu i'r aelodau maes o law unwaith y byddai tystiolaeth wedi'i chasglu.

13 Unrhyw fater arall y penderfyna'r Cadeirydd fod arno angen sylw brys gan y Pwyllgor

Dim.

Cadarnhawyd yng Nghyfarfod y Pwyllgor laith a gynhaliwyd ar 25 Mai 2023

Cadeirydd: _____

Dyddiad: _____